

3. Mahdach, Z. T. (2013). Rozvytok systemy upravlinnia shkilnoiu osvitoiu v Kanadi [Development of school education management system in Canada]: *Extended abstract of candidate's thesis*. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi National University [in Ukrainian].
4. Systema navchannia y vykhovannia Kanady [Canada's education and training system]. *Upravlinnia osvitoiu – Management of Education*, 2009, 23, 29-31 [in Ukrainian].
5. Hayrulani, R. Z. (2003) Reforma obrazovaniya korennyih narodov Severa i Kanadyi [Indigenous education reform of the North and Canada]. *Pedagogika – Pedagogy*, 10, 89-96 [in Ukrainian].
6. Education Act, Revised Regulations of Ontario. (1990). Regulation 298: Operation of Schools – General. Retrieved from the *Government of Ontario*.
7. Education in Canada, Canada Guide. Retrieved from <http://www.thecanadaguide.com/basics/education/>
8. The new basics for public education. *People for Education annual report on Ontario's publicly funded schools*. Retrieved from <https://peopleforeducation.ca/report/2018-annual-report-on-schools-the-new-basics-for-public-education/>

Shturba A. O. The quality of school education in Canada. Principal's report

The article focuses on Canada – one of the most developed countries in the world that has significant achievements in the theory and practice of education. One of the most effective trends in Canada's educational policy is the development and implementation of a reporting system. The most important tools of accountability are planning, the system of quality of education indicators, evaluation programs of academic achievement, evaluation, surveys and public reporting. The article discusses the main differences in the structure of elementary and secondary education in the provinces, which are divided into classes by school level, and features of the accountability system in Canada. Forms and methods of assessing the quality of education include participation in national, provincial, international examinations, teacher evaluation in the context of accountability. Each province and territory of Canada, with the exception of Nunavut, operates a specific form of Mandatory Large Scale Assessment (LSA). In addition to provincial and territorial assessment programs, some provinces also participate in international testing programs. For example, some provinces, such as Ontario, Quebec and Alberta, participate in the International Student Achievement Assessment Program (PISA), the International Reading and Comprehension Study (PIRLS) project, and / or the International School Quality Monitoring Study math and science education (TIMSS). These international programs and projects are complementary to the National Assessment Program – the School Achievement Indicator Program (SAIP), which is implemented in all Canadian provinces. Attention is drawn to the structure and content of the Ontario school principals report. People for Education is a leader in research into the link between quality education and a just and prosperous society. With the help of principals in the province, they conduct annual surveys to track the impact of policies on funding, changes in Ontario school programs and resources. The results are published in a clear structure survey report: school review, school management, arts, health and physical education, family support and childcare, special education, indigenous education, leadership, fundraising and contributions, school-community collaboration.

Key words: education, Canada, comprehensive school, educational policy, accountability, assessment, evaluation, testing, examinations, distribution of classes, school levels.

УДК 355.233.2

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.59>

Ягунов В. В., Нехаєнко С. І.

**МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У МАЙБУТНІХ ОРГАНІЗАТОРІВ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НА ЕТАПІ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Дається теоретичне обґрунтування авторської методики розвитку професійної компетентності у майбутніх організаторів морально-психологічного забезпечення (МПЗ) на етапі оперативно-тактичної їх підготовки у Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського (НУОУ). Теоретичне обґрунтування даної методики здійснено з урахуванням специфіки реалізації посадових компетенцій організаторів морально-психологічного забезпечення, а також дослідницьких завдань, які поставлені у науковому дослідженні. Дана методика сприятиме поглибленню та систематизації у майбутніх організаторів морально-психологічного забезпечення їх теоретичних знань, розвитку практичних навичок, умінь і здатностей для успішного виконання своїх посадових компетенцій у військово-професійній діяльності. Розкрито основні етапи даної авторської методики, визначено мету даних етапів, їх завдання, які методи будуть застосовуватися для їх реалізації. З урахуванням змісту та специфіки професійної діяльності організаторів морально-психологічного забезпечення виокремлено такі етапи методики: ціннісно-мотиваційний (спрямований на підвищення у організаторів морально-психологічного забезпечення мотивації до професійної діяльності та стимулювання активності у військово-професійній діяльності); теоретичний (зорієнтований на розширення та поглиблення у організаторів морально-психологічного забезпечення військово-професійних і фахових знань); практичний (спрямований на розвиток у організаторів морально-психологічного забезпечення військово-професійних і фахових умінь і здатностей на основі набутих теоретичних знань); творчо-рефлексивний (спрямований на розвиток у організаторів морально-психологічного забезпечення загальних і спеціальних професійних умінь і здатностей об'єктивного самооцінювання).

Ключові слова: професійна компетентність, розвиток, методика розвитку, організатори морально-психологічного забезпечення, етапи, методи, засоби.

Сучасні вимоги до реформування Збройних сил (ЗС) України суттєво змінюють як вимоги, так і методологічні підходи до підготовки військових фахівців. Не стали винятки м і офіцери структур МПЗ, які вчаться у Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського. Розв'язання проблеми підвищення якості професійної підготовленості організаторів МПЗ передбачає вдосконалення військово-професійної підготовки у напрямі цілеспрямованого розвитку у них професійної компетентності на основі реалізації вимог сучасних методологічних підходів до розвитку їх фахової підготовленості. Сучасна їх фахова підготовка потребує перегляду на основі провідних вимог і принципів методологічних і теоретичних основ і контекстних методик професійної підготовки фахівців екстремальних видів діяльності, передбачає розмежування оперативного та стратегічного рівнів як підготовки, так і підвищення кваліфікації, а також запровадження курсової підготовки за рівнями навчання та перед обійманням офіцерами конкретної посади.

В умовах забезпечення ЗС України територіальної цілісності та суб'єктності нашої держави на міжнародній арені існує суттєвий попит на висококваліфікованих організаторів МПЗ, здатних якісно планувати та ефективно організувати один із основних видів всебічного забезпечення життєдіяльності та бойової діяльності військ (сил). Слід зазначити, що від рівня сформованості та розвиненості їх професійної компетентності, як специфічних фахівців у військовій сфері, залежить якість військово-професійної підготовленості та готовності військовослужбовців до виконання повсякденних і бойових завдань за призначенням. У наслідок збройної агресії Російської Федерації щодо нашої держави підготовка фахівців структур МПЗ має спрямовуватись на підвищення якості їх як військово-професійної, так і фахової компетентності, особистісної, психологічної та професійної готовності до вирішення завдань військово-професійної діяльності за посадовим призначенням.

У зв'язку з цим необхідність контекстного розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ згідно зі вимогами суб'єктно-діяльнісного, компетентнісного та системного методологічних підходів на етапі їх оперативно-тактичної підготовки є актуальною проблемою професійної педагогіки та системи військової освіти.

Аналіз результатів досліджень і публікацій із досліджуваної проблеми свідчить, що проблема розвитку професійної компетентності військових фахівців знайшла відображення у багатьох наукових дослідженнях. Так, розвиток фахової компетентності майбутніх магістрів військово-соціального управління досліджував О. Бойко, розвиток професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління – Н. Вербин, розвиток військово-спеціальної компетентності офіцерів – В. Веретільник, фахову компетентність офіцерів – О. Чернявський, формування фахової компетентності різних фахівців – В. Ягупов, Д. Костюк, формуванню військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників – О. Торічний, формування управлінської компетентності офіцерів-рятувальників – В. Король, розвиток комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів досліджує Н. Шалигіна. Проте методика розвитку професійної компетентності фахівців структур МПЗ, практично, недосліджена науковцями.

Таким чином, актуальність обґрунтування методики розвитку професійної компетентності у майбутніх організаторів МПЗ на етапі оперативно-тактичної підготовки освіти не викликає сумніву, а розв'язання цієї проблеми сприятиме покращенню їх фахової підготовки.

Метою статті є розроблення методики розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ на етапі оперативно-тактичної підготовки.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення та систематизація наукової літератури з проблеми дослідження; з'ясування сучасного стану функціонування системи формування професійної компетентності організаторів МПЗ; узагальнення та інтерпретація отриманих в процесі дослідження теоретичних і емпіричних даних; проектування методики розвитку їх професійної компетентності на етапі оперативно-тактичної підготовки.

В умовах російської агресії щодо нашої держави суттєвого зросла роль ЗС України у функціонуванні України як міжнародного суб'єкта, тому розвиток професійної компетентності організаторів МПЗ має здійснюватись безперервно у системі військової освіти. Складовою цієї системи є оперативно-тактичний рівень їх підготовки у Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського, яка має за мету розвиток і вдосконалення їх професійної компетентності та формування як менеджерів оперативно-тактичної ланки управління.

У процесі розроблення методики розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ на етапі оперативно-тактичної підготовки ми дотримувались методичних напрацювань і рекомендацій таких науковців, як О. Бойко, Н. Вербин, А. Восило, А. Галімов, А. Діденко, О. Євсюков, С. Желтобрюх, Л. Золотавська, А. Зельницький, Н. Кибальна, В. Коровін, Є. Коротков, В. Косухін, В. Кремень, Т. Ларина, Т. Мацевко, М. Нещадим, В. Осьодло, П. Образцов, О. Повстин, В. Самойлов, Р. Торчевський, С. Чупахін, В. Шемчук, В. Ягупов та ін., у наукових напрацювань яких містяться окремі аспекти їх військово-професійної підготовки.

Зокрема, аналіз та узагальнення суті поняття «методика» показує різні підходи науковців до його розуміння. *Методика* (від дав.-гр. *μέθοδος* – *метод, наука*) – це сукупність взаємопов'язаних способів і прийомів доцільного проведення будь-якої роботи. У педагогічній науці це поняття здебільшого вживається у контексті «методика навчання», «методика навчального предмета», «методика виховання» тощо. Існують

також такі варіанти розуміння цього поняття: сукупність взаємопов'язаних способів і прийомів доцільного проведення будь-якої роботи; вчення про методи викладання певної науки, предмета [1].

Поняття «методика» розуміємо як конкретні методи та організаційні форми навчання, види навчальних занять і засоби навчання, за допомогою яких здійснюється все більш глибоке пізнання педагогічної проблеми щодо розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ на етапі оперативно-тактичної підготовки.

На думку О. Бойка, основою методики навчання є «ідея керування дидактичним процесом, проектування і відтворення навчального циклу» [2, с. 136].

Вважаємо, що методика формування і розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ має ґрунтуватися на сучасних методологічних підходах до професійної підготовки військових фахівців та бути обґрунтована з урахуванням таких методологічних вимог:

- концептуальності (має спиратися на сучасні методологічні підходи до підготовки фахівців екстремальних видів діяльності; такими вважаємо компетентнісний, суб'єктно-діяльнісний, контекстний, андрагогічний і системний);

- системності (має бути системною, охоплювати всі ланки їх військово-професійної підготовки – тактичної, оперативно-тактичної та стратегічної, а основні елементи методики – взаємозумовленими, послідовними, цілісними);

- керованості (передбачати можливість визначення ієрархії її цілей, проектування процесу формування професійної компетентності, поетапного діагностування, варіювання засобами і методами її розвитку з метою отримання запроєктованого результату);

- результативності (має забезпечувати отримання позитивного результату згідно зі вимогами державного стандарту до їх професійної підготовки на етапі оперативно-тактичної підготовки, оптимальні витрати на розвиток їх професійної компетентності);

- контекстності та відтворюваності (фахова спрямованість і насиченість методики та можливість її успішного застосування, повторення та вдосконалення іншими науковцями та педагогами).

Методика розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ на етапі оперативно-тактичної підготовки – це навчально-методична система, яка складається зі комплексу цілей, ієрархії завдань, контекстних принципів, методів і видів навчальних занять, організаційних форм навчання і засобів розвитку їх професійної компетентності, що сприятиме систематизації й поглибленню теоретичних знань військово-професійного спрямування, розвитку професійних і фахових навичок, умінь і здатностей, професійно важливих якостей як суб'єктів специфічної військово-професійної діяльності та оперативно-тактичної ланки управління в ЗС України.

В основу авторської методики розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ на етапі оперативно-тактичної підготовки закладено такі завдання:

- сприяти розвитку ціннісного ставлення організаторів МПЗ до свого фаху як важливої передумови ефективної військово-професійної діяльності, прагнення до отримання практичного досвіду професійної діяльності на оперативно-тактичній ланці управління, розвиток професійних знань, умінь і навичок щодо його організації та реалізації;

- сприяти створенню оптимальних контекстних і діяльнісних умов для цілеспрямованого розвитку теоретичних основ їх професійної компетентності на етапі оперативно-тактичної підготовки;

- сприяти розширенню їх професійних практичних фахових умінь, навичок, здатностей професійно важливих якостей як суб'єктів оперативно-тактичної ланки управління та безпосередніх організаторів МПЗ у військових частинах.

У цій методиці реалізуються вимоги як загально-дидактичних, так і специфічних принципів навчання військовослужбовців [3; 4].

Ключовим компонентом методики розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ є її методи. Поняття метод (від грец. *methodos* – шлях дослідження, теорія, вчення) – це систематизований спосіб досягнення теоретичного чи практичного результату, розв'язання проблеми чи одержання нової інформації на основі певних регулятивних принципів пізнання та дії, усвідомлення специфіки досліджуваної предметної галузі і законів функціонування її об'єктів [5] сукупність прийомів і способів психолого-педагогічного впливу на студентів, які спрямовані на розвиток у них творчого професійного мислення, активізацію пізнавальної діяльності, формування творчих навичок і вмінь нестандартного розв'язання певних професійних проблем та вдосконалення навичок професійного спілкування [6] спосіб виконання конкретної справи або застосування інших засобів (слово, показ), які забезпечують досягнення поставленої мети (розвиток якостей, навчання, контроль) [7].

Нині в професійній педагогіці існує багато підходів до виявлення сутності методів навчання, їх визначення, що безпосередньо породжує проблему класифікації методів підготовки військових фахівців. Вважаємо їх основним недоліком недостатнє врахування контекстних і діяльнісних аспектів їх підготовки. Найбільш вдалим вважаємо класифікацію методів навчання військовослужбовців за логікою викладання педагога та пізнавальної діяльності військовослужбовців (слухачів, курсантів) [8], оскільки вона безпосередньо містить контекстні методи підготовки військових фахівців [9].

Ефективність цієї методики підвищується також за рахунок використання технології інтерактивного, проблемно-ситуативного навчання та застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які спрямовані на отримання знань, умінь, навичок, здобуття необхідних компетентностей у спільній діяльності педагогів і слухачів через діалог, полілог слухачів між собою й викладачем, а також через безпосередню взаємодію з навчальним середовищем. Методи інтерактивного навчання включають групові та колективні дискусії, дебати, моделювання професійних ситуацій, ділові та рольові ігри, тренінги, спільне вирішення навчально-професійних ситуацій і проблем на основі аналізу та оцінювання тощо [10].

Застосування активних методів навчання дає можливість організувати роботу слухачів у парах, трійках, малих групах, використовувати «карусель», «акваріум», коли реалізуються методичні елементи інтерактивних технологій колективно-групового навчання – «мікрофон», «незакінчені речення», «мозковий штурм», «ажурна пилка», «кейс-метод», «дерево рішень» тощо.

Військовий контекст дає можливість реалізувати інтерактивні технології ситуативного моделювання – симуляції, імітаційні та ділові ігри [11], а також застосовувати інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань, у тому числі методами імітаційного моделювання у процесі командно-штабних навчань [12]. Використання інтерактивних методів навчання у процесі розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ сприяє розвитку їх внутрішньої мотивації, стимуляції розумової діяльності, розвитку фахових навичок і вмінь, активізації навчально-пізнавальної діяльності та створює сприятливі обставини для творчого професійного розвитку на етапі оперативно-тактичної підготовки.

Авторська методика розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ ґрунтується на методичних прийомах проблемно-ситуативного та контекстного навчання, яка передбачає використання типових фахових проблем і ситуацій, під час розв’язання яких вони вчаться застосовувати отримані теоретичні знання на практиці, розвивають професійні та фахові вміння, професійно важливі якості, необхідні їм для успішної військово-професійної діяльності. На думку В. Стасюка, використання сучасних ІКТ, нарощування дослідницького, експериментального потенціалу навчальних занять мають розглядатися як основа підготовки військових фахівців й провідний інструментарій покращення якості вищої військової освіти [13, с. 145].

Пропонуємо авторську методику розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ реалізовувати в чотири етапи – ціннісно-мотиваційному, теоретичному, практичному і творчо-рефлексивному. Під етапом ми розуміємо проміжок часу та сукупність навчально-виховних заходів, спрямованих на розвиток їх професійної компетентності. Кожний з етапів має свою мету, завдання, методи та засоби навчання, а також види навчальних занять (табл. 1).

Таблиця 1

ОСНОВНІ ЕТАПИ
методики розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ
на етапі оперативно-тактичного рівня підготовки

Етап	Мета	Завдання	Методи та засоби	Види навчальних занять
Ціннісно-мотиваційний	Розвиток мотивації організаторів МПЗ до військово-професійної діяльності і активності в навчальній діяльності	сприяти усвідомленню своїх цінностей діяльності як організатора МПЗ, прагненню реалізувати у військово-професійній діяльності професійні та особистісні настанови та цінності; сприяти позитивному ставленню до структур МПЗ; сприяти свідомому виконанню функціональних обов’язків, прагненню розвивати військово-професійні знання, досягнути високого рівня розвиненості професійної компетентності; сприяти мотивуванню слухачів до активної навчально-пізнавальної діяльності;	навчальна бесіда, дискусія, навіювання, заохочення, обмін досвідом щодо організації МПЗ, узагальнення досвіду, анкетування, тестування, самоконтроль, самооцінювання	лекцій-не, групове, семінарське, практик-не
Теоретичний	Розширення та поглиблення військово-професійних і фахових знань	актуалізація військово-професійних знань відповідно до специфіки власної діяльності та особливостей виконання завдань військовою частиною (підрозділом); систематизація теоретико-методичних знань з педагогіки і психології; розширення фахових знань з основ планування та організації МПЗ, а також реалізації його заходів; вдосконалення теоретичних основ методичної культури реалізації посадових компетенцій	самостійна робота, вивчення спеціальної літератури, навчально-пізнавальні ігри, ІКТ, презентації, навчальні бесіди та дискусії, тестування, самоконтроль, самооцінювання	лекційне, групове, семі-нар, самостійна робота

Продовження таблиці 1

Етап	Мета	Завдання	Методи та засоби	Види навчальних занять
Практичний	Розвиток військово-професійної умінь і здатностей офіцерів на основі набутих теоретичних знань	На основі отриманих знань сприяти розвитку: професійного мислення, досвіду практичної діяльності; фахових умінь з організаційно-педагогічної роботи; фахових здатностей організації і проведення заходів МПЗ; професійно важливих якостей і підвищенню практичного рівня військово-професійної підготовленості	Навчальний тренінг, навчальна дискусія, навчально-рольова і ділова гра, ІКТ, обмін досвідом щодо організації МПЗ, узагальнення досвіду, контроль і самоконтроль	групове, практичне заняття, самостійна робота
Творчо-рефлексивний	Розвиток загальних і спеціальних військово-професійних і фахових умінь і здатностей організатора МПЗ щодо об'єктивно-го само-оцінювання в звичайних та екстремальних умовах військово-професійної діяльності	розвиток практичних умінь самостійного само-оцінювання; сприяння здатності мислити і діяти як організатор МПЗ, об'єктивно сприймати самого себе як суб'єкта військово-професійної діяльності, вибирати оптимальну стратегію поведінки в типових і складних ситуаціях військово-професійної діяльності, визначати свій емоційний стан і стан інших, враховувати його в процесі організації МПЗ і реалізації посадових обов'язків; розвиток умінь корегувати свою діяльність, визначати шляхи досягнення цілей; сприяння професійному ставленню до самого себе як до суб'єкта військово-професійної діяльності та обраного фаху, прагненню до фахового вдосконалення та саморозвитку	навчальний тренінг, аналіз професійних навчальних ситуацій, дискусія, рольова і ділова гра, ІКТ, методичні прийоми «акваріум», «мозковий штурм», «круглий стіл», вправи, методи контролю та самоконтролю	семінар, практичне заняття, КШН

Ціннісно-мотиваційний етап: мета – підвищення їх мотивації до професійної діяльності та забезпечення ціннісного ставлення до активності у військово-професійній діяльності. Основні завдання етапу такі: сприяння усвідомленню ними цінностей своєї діяльності як організатора МПЗ, прагненню реалізовувати в військово-професійній діяльності професійні та особистісні настанови; позитивне ставлення до свого фаху; свідоме виконання службових обов'язків, прагнення розвивати професійні знання, досягнути високого рівня розвиненості професійної компетентності як суб'єкта військово-професійної діяльності; мотивування до активної навчально-пізнавальної діяльності у процесі розвитку професійної компетентності.

На цьому етапі застосовуються такі методи: *стимулювання, обмін досвідом щодо організації МПЗ, узагальнення досвіду, навчальна бесіда та дискусія*. Так, використання навчальних бесід і дискусій дозволяє визначити основні фахові потреби, уміння, професійно важливі якості, необхідні їм для успішного виконання військово-професійних і фахових завдань, характер імовірних дій у стандартних і нестандартних ситуаціях діяльності.

Важливим є *метод стимулювання*, який спрямований на мотивування до розвитку професійної компетентності та відповідального ставлення слухачів до якості виконання своїх професійних обов'язків під час військово-професійної діяльності, позитивного ставлення до військово-професійної діяльності, її змісту, форм і методів.

Слід зазначити, що стимулювання інтересу слухачів до навчально-пізнавальної діяльності здійснюється на всіх етапах розвитку професійної компетентності шляхом забезпечення професійно-орієнтованого змісту навчального матеріалу, використання інноваційних технологій інтерактивного та проблемно-ситуативного навчання, своєчасного контролю та оцінювання знань слухачів, забезпечення позитивної динаміки розвитку їх професійної компетентності.

Теоретичний етап: мета – розширення та поглиблення військово-професійних і найголовніше – фахових знань. Основні завдання такі: актуалізація та розвиток військово-професійних і фахових знань відповідно до специфіки власної діяльності та особливостей виконання завдань військовою частиною (підрозділом); систематизація теоретико-методичних знань з педагогіки і психології; розширення військово-професійних і фахових знань; удосконалення теоретичних основ методичної культури реалізації посадових компетенцій.

Реалізації методики розвитку професійної компетентності організаторів МПЗ на етапі оперативнотактичної підготовки сприяє впровадження спецкурсу “Організація внутрішніх комунікацій організаторів МПЗ”. Основними завданнями спецкурсу є підвищення рівня фахових теоретичних знань і практичних умінь з основи організації МПЗ у військових частинах, методики формування позитивного морально-психологічного стану особового складу військової частини до виконання завдань за призначенням.

До змісту курсу включено такі теми:

Тема 1. “Загальні основи службово-ділового спілкування”.

Тема 2. “Методика реалізації посадових компетенцій організаторів МПЗ щодо формулювання та підтримання морально-психологічного стану особового складу військової частини”.

Тема 3. “Методика планування, організації та проведення заходів МПЗ у військовій частині”.

Тема 4. “Переговори”.

Спецкурс починається з вступного заняття, що спрямовано на активізацію навчально-пізнавальної діяльності організаторів МПЗ і визначення рівня розвиненості когнітивного і діяльнісного компонентів їх професійної компетентності. Слухачам курсу пропонується навчальний тест на виявлення рівня загальних знань за фахом, основних положень МПЗ; тестування на визначення культури поведінки у військово-професійній діяльності. Під час вивчення спецкурсу основними і найбільш ефективними видами навчальних занять є семінарські, групові та практичні заняття, а також КШН.

Видами навчальних занять на теоретичному етапі є лекційне, групове, семінарське та самостійне заняття. Ми вважаємо, що найбільш ефективним видом на цьому етапі є семінарське заняття, яке передбачає вивчення слухачами окремих питань і тем дисципліни з подальшим відповідним оформленням матеріалу у вигляді реферату, доповіді чи в інший спосіб презентації вивченого матеріалу. Найпоширеніші його різновиди такі: семінар-диспут (дискусія), семінар-розгорнута бесіда, семінар-доповідь (повідомлення), семінар-«круглий стіл», семінар-«мозковий штурм», семінар-конференція, семінар-прес-конференція, коментоване читання, обговорення рефератів і творчих письмових робіт, семінар-розв’язування задач.

Нами з’ясовано, що під час вивчення теоретичних положень тем “Методика реалізації посадових компетенцій організаторів МПЗ щодо формування та підтримання позитивного морально-психологічного стану особового складу військової частини” і “Переговори” найбільш результативними є семінар-«круглий стіл». У свою чергу тема “Методика планування, організації та проведення заходів МПЗ у військовій частині” не містить значного об’єму теоретичного матеріалу, тому ми пропонуємо використовувати семінар-розгорнуту бесіду та практичні заняття.

На цьому етапі ми пропонуємо застосовувати такі прийоми навчальної діяльності слухачів: самостійне вивчення спеціальної літератури, навчально-пізнавальні ігри, метод презентацій, навчальні бесіди та дискусії, обмін досвідом, метод усного контролю, тестування, самоконтроль, самооцінювання.

Практичний етап: мета – розвиток військово-професійних і фахових умінь і здатностей офіцерів структур МПЗ на основі набутих теоретичних знань. Основні завдання такі: сприяння розвитку професійного мислення, досвіду практичної діяльності; розвиток військово-професійних і фахових умінь; розвивати вміння застосовувати набуті теоретичні знання та практичні уміння у типових і нестандартних військово-професійних комунікативних ситуаціях; розвивати загальні та специфічні комунікативні навички й уміння; розвивати культуру службово-ділового спілкування; розвивати професійно важливі професійні якості.

На цьому етапі пропонуємо застосовувати такі види навчальних занять: навчальний тренінг, навчальна дискусія, навчально-рольова і ділова гра, ІКТ, обмін досвідом щодо організації МПЗ, узагальнення досвіду, контроль і самоконтроль.

Творчо-рефлексивний етап: мета – розвиток загальних і фахових умінь і здатностей організаторів МПЗ щодо об’єктивного самооцінювання в звичайних та екстремальних умовах військово-професійної діяльності.

Основні завдання етапу такі: сприяння розвитку їх практичних умінь щодо самооцінювання як організатора МПЗ; сприяння розвитку в них здатності мислити і діяти як фахівцю, об’єктивно сприймати самого себе як суб’єкта військово-професійної діяльності, об’єктивно самооцінювати та вибирати оптимальну стратегію поведінки в типових і складних ситуаціях військово-професійної діяльності, визначати свій емоційний стан і стан інших, враховувати його в процесі організації МПЗ та реалізації посадових обов’язків; розвивати уміння корегувати свою діяльність, визначати шляхи досягнення цілей; сприяти професійному ставленню до самого себе як до суб’єкта військово-професійної діяльності та обраного фаху.

Основним видом навчальних занять є практичні заняття, а також ділова гра, на яких переважають вправи практичного характеру, що спрямовані на розвиток умінь і здатностей реалізовувати функціональні обов’язки, а також аналіз професійних навчальних ситуацій, дискусія, рольова і ділова гра, методичні прийоми «акваріум», «мозковий штурм», «круглий стіл», вправи, прийоми контролю та самоконтролю. На думку науковців, сутність ділової гри полягає у відтворенні предметного і соціального змісту конкретної професійної діяльності, моделюванні основних умов і системи відносин, які є характерними для цієї діяльності [10, с. 15]. Вона проводиться за певною професійно-орієнтованою моделлю, яка складається з таких етапів: підготовка учасників гри; вивчення ситуації, інструкцій, настанов та інших додаткових матеріалів; проведення гри; аналіз, обговорення та оцінювання результатів гри. Вона має заздалегідь розроблений сценарій, орієнтований на вирішення типових проблемних ситуацій, мають на меті навчити учасників гри оптимально розв’язувати ці проблеми.

Застосування таких занять дає змогу максимально наблизити навчальний процес до практичної діяльності слухачів, враховувати реалії сьогодення, приймати рішення в умовах екстремальних ситуацій, відстоювати свої пропозиції, розвивати в учасників гри колективізм і відчуття команди, отримати результати за досить обмежений час.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Розвиток професійної компетентності організаторів МПЗ на етапі оперативно-тактичної підготовки є важливим завданням сучасної військової освіти, вирішення якого передбачає розроблення і застосування спеціальної методики. Ефективність запропонованої методики її розвитку може бути підвищена за рахунок впровадження в навчальний процес спецкурсу “Організація внутрішніх комунікацій організаторів МПЗ”. Основними видами навчальних занять під час вивчення спецкурсу є семінарські та практичні заняття.

Розроблена авторська методика сприятиме систематизації і поглибленню теоретичних знань, розвитку військово-професійних і фахових здатностей, що є основою розвитку їх професійної компетентності. Пропонується реалізацію методики здійснювати в чотири етапи – ціннісно-мотиваційний, теоретичний, практичний і творчо-рефлексивний.

Перспективою подальших досліджень слід вважати розроблення методичних рекомендацій до вивчення спецкурсу “Організація внутрішніх комунікацій організаторів МПЗ”.

Використана література:

1. Бибик С. П. Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.
2. Бойко О. В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 244 с.
3. Ягупов В. В. Дидактичні принципи та гуманістична військова дидактика. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. пр. / за заг. ред. Г. І. Льогенького та В. І. Сипченка. 2000. Вип. IX. С. 3-10.
4. Ягупов В. В. Основоположні принципи інноваційної моделі підготовки військових фахівців. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. / гол. ред. Зязюн І. А. 2007. Вип. 15. С. 318–324.
5. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; / редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ : Абрис, 2002. VI, 742 с.
6. Ягупов В. В. Управлінські функції офіцера та їх педагогічний зміст. *Вісник Української академії державного управління при Президентові України*. 2000. № 2. С. 307–312.
7. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: підруч. у 2 т. Київ : Олімпійська література, 2008. Т 1. С. 104–106.
8. Ягупов В. В. Класифікація методів навчання військовослужбовців. *Вісник Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*: Педагогічні науки. 2000. Вип. 2 (10). С. 181–190.
9. Ягупов В. В. Неімітаційні активні методи навчання. *Вісник Дніпропетровського університету*. Педагогіка і психологія. 2000. Вип. 5. С. 78–85.
10. Костриця Н. М., Свистун В. І., Ягупов В. В. Ділові ігри в підготовці фахівців до управлінської діяльності: навч.-метод. посіб. Київ : Наук. метод. центр аграрної освіти, 2005. 53 с.
11. Ягупов В. В. Творче використання ділових ігор у навчанні військовослужбовців. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошук*. зб. наук. пр. 2000. Вип. 16. С. 124–127.
12. Заїка Л. А. Особливості формування професійної компетентності на засадах технології імітаційного моделювання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Педагогіка. 2016. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapred_2016_5_9 (дата звернення: 25.12.2019).
13. Стасюк В. В. Використання освітніх технологій як напрям покращення якості підготовки військових фахівців. *Вісник Національного університету оборони України*: зб. наук. пр. Київ, 2013. Вип. 2. С. 142–146.

References:

1. Bybyk S. P., Siuta H. M. (2006). *Slovyk inshomovnykh sliv: tlumachennia, slovotvorennia ta slovovzhivannia* [Dictionary of foreign words: interpretation, word formation and word usage]. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].
2. Boiko O. V. (2005). *Formuvannia hotovnosti do upravlinskoi diialnosti u maibutnikh mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia* [Formation of readiness for administrative activity in future masters of military-social management]. Dys. kand. ped. nauk: 13.00.04, Kyiv [in Ukrainian].
3. Yahupov V.V. (2000). *Dydaktychni pryntsyipy ta humanistychna viiskova dydaktyka. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu* [Didactic principles and humanistic military didactics. Humanization of the educational process]. *Zb. nauk. pr. / za zah. red. H.I. Liohenkoho ta V.I. Sypchenka* Vyp. IX [in Ukrainian].
4. Yahupov V.V. (2007). *Osnovopolozhni pryntsyipy innovatsiinoi modeli pidhotovky viiskovykh fakhivtsiv. Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, dosvid, problemy* [Basic principles of an innovative model of training of military specialists. Modern information technologies and innovative teaching methods in training specialists: methodology, experience, problems]. *Zb. nauk. pr. / hol. red. Zyazyun I.A.* Vyp. 15 [in Ukrainian].
5. Shynkaruk V. I. (2002). *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovyk / NAN Ukrainy, In-t filosofii imeni H. S. Skovorody* [Philosophical Encyclopedic Dictionary / NAS of Ukraine, H.S. Skovoroda Institute of Philosophy]. Kyiv : Abrys, VI [in Ukrainian].
6. Yahupov V. V. (2000). *Upravlinski funktsii ofitsera ta yikh pedahohichnyi zmist. [Management functions of the officer and their pedagogical content]*. *Visnyk Ukrainskoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy* № 2 [in Ukrainian].
7. Krutsevych T. YU. (2008). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia. Zahalni osnovy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannia* [Theory and methods of physical education. General foundations of the theory and methods of physical education]. Kyiv : Olimpiiska literatura, T 1 [in Ukrainian].
8. Yahupov V.V. (2000). *Klasyfikatsiia metodiv navchannia viiskovosluzhbovtiv* [Classification of training methods for military personnel]. *Visnyk Poltavskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni V.H. Korolenka*, Vyp. 2 (10) [in Ukrainian].
9. Yahupov V.V. (2000). *Neimitatsiini aktyvni metody navchannia* [Non-imitative active teaching methods]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Pedahohika i psykholohiia*. Vyp. 5 [in Ukrainian].
10. Kostriytsia N. M., Svystun V. I., Yahupov V. V. (2005). *Dilovi ihry v pidhotovtsi fakhivtsiv do upravlinskoi diialnosti* [Business games in the preparation of specialists for management activities]. Kyiv : Nauk. metod. tsentr ahrarnoyi osvity [in Ukrainian].

11. Yahupov V. V. (2000). *Tvorche vykorystannia dilovykh ihor u navchanni viiskovosluzhbovtziv. Pedahohika i psykhohohiia formuvannia tvorchoi osobystosti: problemy i poshuk* [Creative use of business games in the training of military personnel. Pedagogy and psychology of creative personality formation: problems and search]. *Zb. nauk. pr. Vyp. 16* [in Ukrainian].
12. Zayika L. A. (2016). *Osoblyvosti formuvannia profesiinoi kompetentnosti na zasadakh tekhnologii imitatsiinoho modeliuвання* [Features of formation of professional competence on the basis of imitation modeling technology]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Pedahohika. Vyp. 5*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapped_2016_5_9 [in Ukrainian].
13. Stasyuk V. V. (2013). *Vykorystannia osvitnikh tekhnologii yak napriam pokrashchennia yakosti pidhotovky viviskovykh fakhivtsiv* [Use of educational technologies as a direction of improvement of quality of training of military specialists]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy: zb. nauk. pr. Kyiv., Vyp. 2* [in Ukrainian].

Yagupov V. V., Nekhaienko S. I. Methods of professional competence development in future organizers of moral and psychological support at the stage of operational-tactical preparations

The authors give a theoretical substantiation of the author's methodology for the development of professional competence of future organizers of moral and psychological support (MSS) at the stage of their operational and tactical preparation at the Ivan Cherniakhovskyi National University of Defense of Ukraine (NUDU). The theoretical substantiation of this technique is carried out taking into account the specificity of realization of job competencies of the organizers of moral and psychological support, as well as research tasks, which are set in the scientific research. This technique will contribute to the deepening and systematization of future organizers of moral and psychological support for their theoretical knowledge, the development of practical skills, abilities for the successful fulfillment of their official competences in military and professional activity. The basic stages of this author's methodology are revealed, the purpose of these stages is defined, their tasks, what methods will be used for their realization. Taking into account the content and specificity of the professional activity of the organizers of moral and psychological support, the following stages of the methodology were distinguished: value-motivational (aimed at increasing the motivation of the organizers of moral and psychological support to professional activity and stimulating activity in military and professional activity); theoretical (focused on expanding and deepening the organizers of moral and psychological support of military-professional and professional knowledge); practical (aimed at developing from the organizers of moral and psychological support of military-professional and professional skills and abilities on the basis of acquired theoretical knowledge); creative and reflexive (aimed at the development of moral and psychological support of general and special professional skills and abilities of objective self-esteem for organizers).

Key words: professional competence, development, methodology of development, organizers of moral and psychological support, stages, methods, means.

УДК 37. 211.24

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.60>

Яковенко Н. В.

**ОСОБЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ
КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Розглядаються особливості удосконалення системи мовної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів. Зокрема, розкривається сутність таких понять як система мовної підготовки, мовленнєва діяльність. Основна увага зосереджується на теоретико-методичних засадах реалізації системи навчання англійської мови в ВВНЗ. Висвітлюються цілі та рівні сформованості досліджуваного явища. На основі аналізу педагогічної літератури обґрунтовується методика інтенсифікації навчання, оговорюється, що практичними особливостями інтенсифікації навчання є використання сучасних технічних засобів, насамперед комп'ютера, що удосконалює процес вивчення іноземної мови. Кваліфіковане та раціональне застосування ПК дає можливість підвищити якість засвоєння матеріалу. У викладанні іноземної мови ПК розглядається як засіб навчання, що дає змогу організувати керувану, самостійну роботу курсантів. Організація навчальних занять передбачає поєднання нових і класичних методів навчання, що дозволить інтенсифікувати навчання іноземній мові, зробити його більш цікавим та інформаційно ємним. Зазначається також, що концепція дослідження забезпечується єдністю методологічного, теоретичного та методичного аспектів. Підкреслюється важлива роль використання проблемних ситуацій в стимуляції пізнавальної діяльності курсантів, що веде до формування стійкого бажання вивчати іноземну мову, вдосконалювати свої навички іншомовної комунікації. Успіх інтелектуального розвитку курсантів вищих військових навчальних закладів досягається головним чином на занятті, коли викладач організовує пізнавальну систематичну діяльність курсантів. В статті підкреслюється, що удосконалення системи мовної підготовки курсантів та активізація процесу навчання іноземній мові у вищому військовому навчальному закладі вбачається у максимальному використанні нових інформаційних технологій та використання технологій як проблемного так і змішаного навчання. Стаття наголошує на ефективності застосування обраної педагогічної технології, висвітлює методичні прийоми створення проблемних ситуацій, підкреслює значущість використання ПК, що сприяють вирішенню завдань та цілей сучасного заняття з англійської мови професійного спілкування.

Ключові слова: система підготовки, мовна підготовка, проблемне навчання, змішане навчання, інформаційні технології, методи навчання, інтенсифікація, якість.